

SPRAWOZDANIE MERYTORYCZNE Z DZIAŁALNOŚCI STOWARZYSZENIA INTERWENCJI PRAWNEJ W ROKU 2006

Stowarzyszenie Interwencji Prawnej zostało powołane na Zebraniu Członków Założycieli w dniu 18 maja 2005 r. i wpisane do Krajowego Rejestru Sądowego w dniu 2 września 2005 r. pod numerem KRS 0000240024 (REGON 140229381). Stowarzyszenie posiada status organizacji pożytku publicznego od stycznia 2007 r.

Celami Stowarzyszenia są:

1. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu i dyskryminacji;
2. świadczenie bezpłatnej pomocy prawnej w szczególności: cudzoziemcom, w tym uchodźcom i osobom ubiegającym się o ten status, więźniom, małoletnim, kobietom, rodzinom adopcyjnym;
3. pomoc osobom zagrożonym marginalizacją lub znajdującym się w trudnej sytuacji;
4. działanie na rzecz przestrzegania praw człowieka;
5. działanie na rzecz sprawiedliwości naprawczej, w tym mediacji;
6. działanie na rzecz równego statusu kobiet i mężczyzn;
7. przeciwdziałanie przemocy;
8. podnoszenie świadomości prawnej w społeczeństwie.

Stowarzyszenie realizuje swoje cele poprzez:

1. Udzielanie osobom potrzebującym pomocy prawnej, m.in. poprzez reprezentowanie ich w postępowaniu przed organami władzy publicznej.
2. Zabieranie głosu w publicznych debatach w sprawach z zakresu statutowej działalności Stowarzyszenia.
3. Działanie na rzecz reform prawa, wymiaru sprawiedliwości i polityki społecznej.
4. Prowadzenie monitoringu instytucji publicznych, a także powstawania i przestrzegania przepisów prawnych oraz praktyki ich stosowania.
5. Wspieranie przedsięwzięć, mających na celu w szczególności: szerzenie wiedzy prawnej, promujących ideę równego statusu kobiet i mężczyzn lub podejmowanych na rzecz grup, podlegających wykluczeniu społecznemu.
6. Prowadzenie działań edukacyjnych, socjalnych i kulturalnych, skierowanych do różnych grup społecznych.
7. Prowadzenie działalności wydawniczej.
8. Prowadzenie mediacji oraz sesji sprawiedliwości naprawczej.
9. Współpracę i wymianę doświadczeń z innymi organizacjami i instytucjami polskimi, zagranicznymi i międzynarodowymi.

Władze Stowarzyszenia

W skład **Zarządu** wchodzi:

Witold Klaus – Prezes Zarządu (zam. 03-149 Warszawa, ul. Aluzyjna 33d/701),

Agnieszka Jasiakiewicz – Członkini Zarządu (zam. 04-377 Warszawa, ul. Dwernickiego 25 m. 45),

Maria Niełaczną – Członkini Zarządu (zam. 02-482 Warszawa, ul. Fasolowa 13 m. 11),

Małgorzata Pomarańska-Bielecka – Członkini Zarządu (zam. 00-732 Warszawa, ul. Czerska 18 m. 126).

W skład **Komisji Rewizyjnej** w 2006 r. wchodził: Dagmara Woźniakowska (Przewodnicząca), Michał Fajst i Bartosz Smoter (członkowie).

Działalność Stowarzyszenia wyznaczają trzy punkty:

Sprawa – prowadzenie poradnictwa prawnego w konkretnych sprawach, łącznie z reprezentowaniem osób, którym pomaga SIP, przed sądami oraz organami administracji. Udzielanie porad prawnych świadczone jest w oparciu o standardy opracowane przez Stowarzyszenie.

Informacja – prowadzenie programów edukacyjnych oraz informacyjnych dla różnych grup społecznych na temat ich uprawnień oraz obowiązków, a także szerzenie świadomości prawnej i obywatelskiej w społeczeństwie.

Prawo i polityka – podejmowanie działań zmierzających do poprawy sytuacji prawnej marginalizowanych grup społecznych oraz wpływanie na politykę prowadzoną przez państwo i jego instytucje, m.in. poprzez prowadzenie badań i monitoringów.

Biuro Stowarzyszenia znajduje się pod adresem: 00-391 Warszawa, Al. 3 Maja 12 lok. 510.

Stowarzyszenie prowadzi działalność w pięciu sekcjach tematycznych:

- **SEKCJA DS. CUDZOZIEMCÓW,**
- **SEKCJA POMOCY DZIECKU I RODZINIE,**
- **SEKCJA SPRAWIEDLIWOŚCI NAPRAWCZEJ,**
- **SEKCJA „WOLNOŚĆ”,**
- **SEKCJA EDUKACYJNA.**

SEKCJA DS. CUDZOZIEMCÓW

Koordynatorka sekcji: Agnieszka Jasiakiewicz

I. Poradnictwo prawnym w sprawach indywidualnych.

„Prawnicy na rzecz uchodźców”

Nasi prawnicy, jako pełnomocnicy w postępowaniu przed Urzędem do Spraw Repatriacji i Cudzoziemców (URiC) oraz przed Radą do Spraw Uchodźców, reprezentowali cudzoziemców ubiegających się w Polsce o nadanie statusu uchodźcy. Braliśmy udział w wywiadach statusowych, przygotowaliśmy wnioski dowodowe, odwołania od decyzji I instancji, skargi do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego (WSA).

W 2006 roku udzieliliśmy porad prawnych 371 osobom. Część spraw zakończono, część z nich znajduje się obecnie na różnych etapach postępowania administracyjnego i sędowo-administracyjnego. Przygotowaliśmy 20 skarg do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego. W 14 sprawach występowaliśmy przed WSA jako pełnomocnicy. W jednej sprawie została sporządzona skarga kasacyjna do Naczelnego Sądu Administracyjnego.

Jedną z najbardziej złożonych spraw, jaką się zajmowaliśmy w 2006 r. (sprawa będzie kontynuowana w roku 2007) dotyczy zbyt szerokiego stosowania tzw. klauzuli wyłączenia z art. 1F Konwencji Genewskiej dot. statusu uchodźców, polegającej na uznaniu, bez wystarczających podstaw, za winnych zbrodni wojennych osób pomagających czeczeńskim partyzantom i samym partyzantom oraz pozbawianie ich na tej podstawie statusu uchodźcy. W marcu 2006 Stowarzyszenie przygotowało i rozesłało do najwyższych władz państwowych list otwarty w tej sprawie, a także podejmowaliśmy interwencje w postaci zainteresowania sprawą mediów (ukazały się dwa artykuły w „Rzeczpospolitej”, przygotowany został także felieton telewizyjny w TVP „Kultura”). W efekcie złożonych skarg Wojewódzki Sąd Administracyjny uchylił zaskarżone decyzje w obu prowadzonych przez nas sprawach i skierował je do ponownego rozpatrzenia. Pod koniec grudnia 2006 r. sprawy nadal znajdowały się przed Radą do Spraw Uchodźców.

W lutym 2006 r. skierowaliśmy list interwencyjny do Dyrektora Generalnego URiCu Jana Węgrzyna w sprawie odmowy wydawania Tymczasowych Zaświadczeń Tożsamości Cudzoziemca osobom po I decyzji odmawiającej nadania statusu uchodźcy. W czerwcu uzyskaliśmy zgodę na skierowanie jednego z naszych klientów do transplantacji serca w Instytucie Kardiologii w Zabrze.

Podjęliśmy się także interwencji w sprawach lokalowych. Pierwsza, dotyczyła naruszeń procedury dot. przydziału mieszkania rodzinie uchodźczej z zasobów mieszkaniowych m. st. Warszawy, która w październiku ostatecznie zakończyła się przyznaniem odpowiedniego lokalu. Rodzina w styczniu 2007 roku odebrała już klucze do wyremontowanego mieszkania. Druga, polegała na odebraniu prawa do lokalu socjalnego jednemu z uchodźców. Sprawa jest cały czas w toku.

Udzielamy także porad prawnych cudzoziemcom, których status na terytorium Polski jest już uregulowany, tj. posiadają status uchodźcy lub zgodę na pobyt tolerowany. Najczęściej porady udzielane były z zakresu pomocy integracyjnej, pomocy socjalnej, prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, rozpoczynania działalności gospodarczej oraz innych zagadnień prawnych, z którymi cudzoziemcy mają problemy w swoim życiu (np. problemy w bankach, kontaktach z urzędami, kwestii związanych z wyrobieniem dokumentów, korzystania ze świadczeń medycznych, rejestracją w Urzędzie Pracy czy uzyskaniem numeru PESEL lub NIP).

Porady udzielane były w językach rosyjskim, angielskim i francuskim oraz w miarę możliwości cudzoziemców po polsku.

Porady prawne udzielane były w ramach projektu „**Prawnicy na rzecz uchodźców**” realizowanego ze środków Europejskiego Funduszu Uchodźczego (okres trwania projektu 15 marca-15 grudnia 2006) we współpracy z Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Ośrodkiem Praw Człowieka Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kliniką Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kliniką Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, Fundacją Instytut na Rzecz Państwa Prawa, Kliniką Prawa Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego oraz w

ramach projektu finansowanego przez Wojewodę Mazowieckiego pt. „**Edukacja-Informacja-Integracja**” (okres trwania projektu 1 czerwca - 31 grudnia 2006).

Dodatkowo jeden z członków naszej sekcji w ramach projektu „Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej” udzielał porad prawnych cudzoziemcom, którym przyznano legalny pobyt na terytorium Polski.

Centrum Wolontariatu

W październiku 2006 r. w ramach Stowarzyszenia rozpoczęło swoją działalność Centrum Wolontariatu. Wolontariusze pod opieką profesjonalnie przygotowanego i posiadającego wieloletnią praktykę kulturoznawcy, specjalizującego się w zagadnieniach dot. tożsamości kulturowej uchodźców czecheńskich Oli Chrzanowskiej, przy wsparciu prawników Stowarzyszenia, towarzyszyli cudzoziemcom w ich codziennych zmaganiach w urzędach, szpitalach, w poszukiwaniu pracy, mieszkania etc. W okresie od 1.X. do 15.XII.2006 wolontariusze wzięli udział w 22 wizytach lekarskich, gdzie służyli swoją pomocą jednocześnie jako tłumacze i jako pośrednicy międzykulturowi. Koordynatorka Centrum udzieliła porad socjalnych w 43 sprawach. Doradzała także 9 osobom i instytucjom, które chciały działać na rzecz uchodźców lub taką działalność właśnie rozpoczęły, a zwróciły się do niej z prośbą o pośrednictwo albo też o poradę w jaki sposób skutecznie działać, dla jakiej grupy spośród uchodźców planować działania czy też w jaki sposób do nich dotrzeć.

II. Dążenie do szerzenia informacji oraz podnoszenia świadomości tak społecznej, jak i „urzędniczej” na temat cudzoziemców oraz ich praw i obowiązków w Polsce.

Naszym celem jest także przekazywanie wiedzy na temat cudzoziemców, ich sytuacji prawnej i społecznej oraz szerzenie postawy otwartości i życzliwej akceptacji wśród polskiego społeczeństwa, jak również pracowników instytucji i urzędów zajmujących się cudzoziemcami. Członkowie Stowarzyszenia brali udział w konferencjach i warsztatach na temat uchodźców i cudzoziemców, przygotowali także liczne publikacje, w tym także wydana została książka.

Szkolenia

Prowadzimy szeroką działalność szkoleniową:

- w styczniu zostaliśmy zaproszeni przez Instytut Spraw Publicznych do udziału w charakterze ekspertów w szkoleniu na temat sytuacji prawnej uchodźców w Polsce i w Unii Europejskiej przygotowanym przez ISP dla przedstawicieli władz oraz organizacji pozarządowych z Ukrainy;
- we współpracy z Centrum Szkoleniowym „Human Force” przeprowadziliśmy warsztaty dla pracowników oraz dyrektorów Ośrodków Pomocy Społecznej z Warszawy z zakresu zagadnień pracy socjalnej z uchodźcami oraz osobami, które uzyskały zgodę na pobyt tolerowany w Polsce;
- w ramach projektu realizowanego przez „Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej” szkolenie z podstaw prawa polskiego i zasad prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce dla cudzoziemców przebywających legalnie w Polsce;
- w ramach projektu „Małe Polonicum” realizowanego przez „Międzykulturowe Centrum Adaptacji Zawodowej” przeprowadziliśmy dwie serie szkoleń z podstaw prawa polskiego dla cudzoziemców w języku angielskim i rosyjskim;
- na zlecenie Biura Polityki Społecznej urzędu m.st. Warszawy przeprowadziliśmy szkolenie dla pracowników Wydziału Obsługi Mieszkańców z zakresu prawa polskiego dotyczącego cudzoziemców,

Praca z dziećmi i na rzecz dzieci

Bardzo wyraźnie w sferze naszych zainteresowań pozostają najmłodszy cudzoziemcy. W ramach działań skierowanych na dzieci imigrantów podjęliśmy następujące działania:

- Stowarzyszenie wraz z Fundacją Dzieci Niczyje oraz UNHCR zorganizowało konferencję na temat małych cudzoziemców bez opieki;
- konsekwencją tej konferencji było szkolenie zorganizowane przez Stowarzyszenie wraz z Ministerstwem Pracy i Polityki Społecznej, a także UNHCR i Fundacją Dzieci Niczyje skierowane do pracowników pogotowi opiekuńczych;
- w kwietniu 2006 r. odbyła się (w ramach projektu „**System edukacji dzieci uchodźców w Polsce**” prowadzonego ze środków i we współpracy z Przedstawicielstwem UNHCR w Polsce) konferencja dotycząca edukacji dzieci uchodźców (poprzedzona dwukrotnym przeprowadzonym przez SIP monitoringiem poziomu uczęszczania do szkół dzieci ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy). Kontynuacją konferencji były warsztaty przeprowadzone przy udziale i ogromnym wsparciu pani dyrektor Krystyny Starczewskiej z warszawskiego Społecznego Gimnazjum nr 20 przy ul. Raszyńskiej. Dodatkowo, w ramach podsumowania projektu przygotowana została płyta CD, zawierająca materiały edukacyjno-informacyjne o uchodźcach, na temat systemu edukacji dzieci uchodźców w Polsce. Materiały w formie elektronicznej rozprowadzone zostały wśród szkół, gdzie uczą się dzieci uchodźców oraz wśród innych zainteresowanych podmiotów.

Konsekwencją tego projektu jest wytypowanie prawnika Stowarzyszenia do udziału, w charakterze eksperta krajowego, w międzynarodowym projekcie „**Immigrant Pupils with Special Educational Needs: Cultural Diversity and Special Needs Education**” (szczegóły w punkcie III).

- we wrześniu w ramach projektu „**Edukacja-Informacja-Integracja**”, finansowanego ze środków Wojewody Mazowieckiego rozpoczęliśmy realizację kolejnych działań dotyczących dzieci i młodzieży. Celem projektu było podniesienie świadomości społecznej na temat uchodźstwa oraz otwartości na inne kultury i tolerancji w polskich szkołach i przedszkolach, zarówno wśród nauczycieli, jak i uczniów. Projekt polegał na prowadzeniu warsztatów dla uczniów mazowieckich gimnazjów oraz na zorganizowaniu zajęć integracyjnych dla dzieci w przedszkolach. W ramach projektu przeprowadzone zostały 23 lekcje integracyjne na temat tolerancji i uchodźstwa w 7 gimnazjach województwa mazowieckiego. Zajęcia odbywały się na podstawie przygotowanego w ramach projektu scenariusza zajęć, wykorzystującego metody interaktywne. W ramach projektu odbyło się także 8 spotkań integracyjnych dzieci uchodźców z dziećmi polskimi w wieku przedszkolnym. Zajęcia zarówno przedszkolne, jak i te w gimnazjach prowadzone były wspólnie przez pracownika Stowarzyszenia oraz cudzoziemca.

Konferencje i publikacje

W roku 2006 braliśmy udział w 17 krajowych i zagranicznych konferencjach, debatach i seminariach, poświęconych zagadnieniom prawa uchodźczego oraz praktyki jego stosowania. Członkowie sekcji mieli także swój udział w licznych publikacjach, poświęconych problematyce uchodźców. W tym roku opublikowaliśmy:

- 4 artykuły w czasopismach,
- 3 analizy prawne,
- publikację „**Prawne uwarunkowania integracji uchodźców w Polsce. Komentarz dla praktyków**” pod red. Witolda Klauusa. Ta publikacja to komentarz do podstawowych przepisów prawnych, dotyczących integracji osób z pobytem tolerowanym oraz statusem uchodźcy. Autorzy: Dawid Cegiełka, Katarzyna Gracz, Agnieszka Jasiakiewicz, Witold Klaus, Bartosz Smoter, Katarzyna Wencel i Grzegorz Wilga.

Inne działania

Na przełomie listopada i grudnia 2006 r. Stowarzyszenie zorganizowało kampanię na rzecz jednej z Czezenek, która z dnia na dzień znalazła się w tragicznej sytuacji socjalnej. Efektem akcji zorganizowanej i koordynowanej przez Katarzynę Gracz było zebranie określonej kwoty pieniędzy, znalezienie mieszkania oraz pracy i wiele przejawów sympatii i solidarności ze strony ludzi dobrej woli. Efektem tej akcji było także kilka artykułów w lokalnej białostockiej prasie, np. Gazecie Współczesnej, a tym samym więc kilkakrotnie została podniesiona kwestia tak ważnego problemu, jakim jest życzliwe przyjęcie cudzoziemców do polskiego społeczeństwa.

Fundusz stypendialny dla zdolnych dzieci uchodźczych

W rezultacie tej akcji Zarząd Stowarzyszenia podjął uchwałę ustanawiającą Fundusz Stypendialny na zdolnych dzieci cudzoziemskich. Planujemy zbieranie środków na stypendia dla małych uchodźców, którzy osiągają najlepsze wyniki lub robią największe postępy w nauce. Planujemy przekazanie pierwszych środków już od początku drugiego semestru, tj. od lutego 2007.

III. Podejmowanie interwencji na szczeblu instytucji i urzędów państwowych, dążąc do właściwego stosowania obowiązującego prawa, a także do zmiany błędnych przepisów.

Prace eksperckie

Agnieszka Jasiakiewicz oraz Witold Klaus jako eksperci przygotowali analizę na temat rezultatów projektów z tematu I projektu EQUAL „Ocena projektów realizowanych w ramach tematu I Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL tj. wsparcie integracji społecznej i zawodowej osób ubiegających się o status uchodźcy, pod kątem adekwatności zakładanych rezultatów” dla Krajowej Struktury Wsparcia. Następnie brali udział w posiedzeniach Krajowej Sieci Tematycznej, gdzie prezentowali w charakterze niezależnych ekspertów analizy poszczególnych projektów z tematu I oraz A.

Monitoringi

Jednym z najważniejszych aspektów naszych działań są monitoringi. W tym roku przeprowadziliśmy 4 monitoringi:

- sytuacji socjalnej osób ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w ośrodkach dla uchodźców w Jadwisinie oraz w Wołominie,
- drugą część monitoringu z zakresu dostępu do edukacji i realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci osób, ubiegających się o nadanie statusu uchodźcy w Polsce;
- procesu przekazywania cudzoziemców z Belgii do Polski w ramach procedur konwencji dublińskiej (wraz z belgijską organizacją Jesuit Refugee Service);

- Aresztu w celu Wydalenia Warszawa-Okęcie, lotniska Okęcie oraz Centralnego Ośrodka Receptyjnego w Dębaku w ramach projektu „Dostęp cudzoziemców w sferze zainteresowania UNHCR do procedury o nadanie statusu uchodźcy”.

Nowe projekty, kontynuowane w 2007 r.

W maju 2006 Stowarzyszenie wraz z Instytutem Spraw Publicznych rozpoczęło realizację projektu „**Ewaluacja programów integracyjnych dla uchodźców w Polsce**”, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego, mającego na celu zbadanie funkcjonowania programów integracyjnych dla cudzoziemców i wypracowanie rekomendacji oraz postulatów *de lege ferenda* w zakresie integracji cudzoziemców w Polsce. W ramach tego projektu 30 października odbyło się seminarium pt. „Integracja uchodźców w Polsce – zagadnienia pomocy społecznej”. Było ono okazją do promocji publikacji wydanej przez SIP pt. „**Prawne uwarunkowania integracji uchodźców w Polsce. Komentarz dla praktyków**”, która została opracowana przez członków Stowarzyszenia. W 2006 roku została także przygotowana ankieta badawcza do badania akt cudzoziemców objętych pomocą społeczną. Same badania przeprowadzone zostaną już w 2007 r.

W 2006 roku Stowarzyszenie rozpoczęło także współpracę przy realizacji dwóch międzynarodowych projektów monitoringowych: „**Immigrant pupils with special educational needs: cultural diversity and special needs education**” oraz „**Monitoring access of asylum seekers to territory and procedure at European airports – exchange of experience and best practices**”. Podstawowym celem tych projektów jest zebranie informacji na temat aktualnego stanu prawnego i przestrzegania przepisów w badanym zakresie, a także wymiana dobrych praktyk pomiędzy krajami uczestniczącymi w projektach i sformułowanie postulatów i rekomendacji pod adresem organów odpowiedzialnych za dany temat, tj. edukację dzieci imigrantów z tzw. „specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” oraz dostęp do procedury o nadanie statusu uchodźcy, osób, które przybywają do Polski drogą lotniczą.

Media

Nadal staramy się także zainteresować opinię publiczną problemami uchodźców w Polsce. Członkowie sekcji ds. Cudzoziemców:

- wystąpili w 3. audycjach radiowych w rozgłośni TOK FM i 1. audycji w Programie I Polskiego Radia;
- doprowadzili do opublikowania 2 artykułów w „Rzeczpospolitej”, kilku artykułów w lokalnej prasie w Białymstoku, 1 artykułu w magazynie „Puls świata”;
- pomogli w realizacji 1 felietonu w TVP Kultura.

Stowarzyszenie przy realizacji zadań sekcji ds. cudzoziemców współpracuje z: Biurem Wysokiego Komisarza Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR), Helsińską Fundacją Praw Człowieka, Kliniką Prawa Uniwersytetu Warszawskiego, Kliniką Prawa Uniwersytetu Jagiellońskiego, Ośrodkiem Praw Człowieka UJ, Kliniką Prawa KUL, Fundacją na Rzecz Państwa Prawa, Instytutem Spraw Publicznych, Fundacją „Avenir”, Stowarzyszeniem Praw Człowieka im. Haliny Nieć, Domem Angelusa Silesiusa we Wrocławiu, Ośrodkiem Migranta w Warszawie, Wojewodą Mazowieckim, Urzędem Miasta Stołecznego Warszawy, a także partnerami zagranicznymi: Jesuit Refugee Service (Belgia), Hungarian Helsinki Committee (Węgry), Asylkoordination (Austria), CEAR [La Comisión Española de Ayuda al Refugiado] (Hiszpania), Dutch Refugee Council (Holandia), OPU [Organizace Pro Pomoc Uprchlíkum] (Czechy), European Agency For Development in Special Needs Education.

pracownicy sekcji: Dawid Cegiełka, Ola Chrzanowska, Katarzyna Gracz, Agnieszka Jasiakiewicz, Witold Klaus, Bartosz Smoter, Katarzyna Wencel, Grzegorz Wilga

SEKCJA POMOCY DZIECKU I RODZINIE

koordynatorka sekcji: Małgorzata Pomarańska-Bielecka

„Wszystkie dzieci nasze są”

Projekt realizowany był od kwietnia do grudnia 2006 r. z dotacji Urzędu m.st. Warszawy. Pierwszym etapem jego realizacji było wydrukowanie ulotki informacyjnej, która została przesłana do wszystkich warszawskich Ośrodków Pomocy Społecznej oraz organizacji pozarządowych, zajmujących się pomocą dzieciom i rodzinie. Dodatkowo dostarczono ją do ośrodków adopcyjno – opiekuńczych oraz innych placówek takich jak: sądy, szpitale, kościoły i domy dziecka. Ulotka została wydrukowana w nakładzie 5000 sztuk. Oprócz ogólnych danych na temat projektu (np. rodzaju porad, jakie są w ramach programu udzielane i kontaktu do Stowarzyszenia), ulotka zawiera także podstawowe informacje na temat zastępczego rodzicielstwa. Celem ulotki jest również zainteresowanie odbiorcy tą tematyką i zachęcenie go do szukania dalszych informacji. Ulotkę przedstawiamy w załączeniu.

W ramach programu udzielana była pomoc prawna dla osób zainteresowanych opieką zastępczą (zarówno drogą telefoniczną, e-mailową, jak i w kontaktach indywidualnych z klientami). Ogółem w projekcie udzielono pomocy w **56 sprawach**. Sprawy zgłaszane do Stowarzyszenia dotyczyły zarówno adopcji, jak i

tworzenia i funkcjonowania rodzin zastępczych. Zgłaszane były zarówno przez osoby zainteresowane sprawowaniem opieki zastępczej, jak i przez rodziny biologiczne zmuszone oddać dziecko lub których dziecko zostało odebrane na podstawie orzeczenia Sądu. W jednej ze spraw zostaliśmy poproszeni o przyłączenie się do procedury sądowej, w dwóch jako Stowarzyszenie skierowaliśmy pisma do Sądu z opisem znanej nam sytuacji dziecka. Jedenaście prowadzonych spraw dotyczyło rodzin zastępczych spokrewnionych (głównie chodziło o napisanie wniosku lub wniesienie powództwa alimentacyjnego). Dwanaście spraw dotyczyło procedury adopcyjnej (najczęściej mąż matki chciał zaadoptować dziecko z jej wcześniejszego związku). Pozostałe sprawy dotyczyły szeroko rozumianej problematyki opieki zastępczej (problemy z uzyskaniem zasiłków na dziecko, z alimentami, sprawy sądowe o rozwiązanie opieki zastępczej, problemy w kontaktach z rodziną biologiczną, problemy z wyjazdem z dzieckiem za granicę). Kilka spraw dotyczyło nieprawidłowego funkcjonowania istniejącej rodziny zastępczej (problemy lokalowe, problemy w kontakcie z WCPR, problem wyjazdu z dziećmi za granicę itp), kilka opieki prawnej nad dzieckiem (uprawnień i obowiązków rodzin, które chcą tą opiekę sprawować lub już ją sprawują). Pięć spraw dotyczyło dzieci cudzoziemskich o nieuregulowanym statusie prawnym w Polsce. Prowadzimy też sprawę dwóch kobiet, które zdecydowały się oddać dziecko do adopcji.

W związku z niejasnościami, jakie pojawiają się w przepisach, Stowarzyszenie nawiązało współpracę z Departamentem ds. Kobiet, Rodziny i Przeciwdziałania Dyskryminacji w Ministerstwie Pracy i Polityki Społecznej, w celu uruchomienia procedury zmian do ustawy o pomocy społecznej oraz wprowadzenia nowej ustawy o rodzinnej opiece zastępczej.

Wiele ze zgłaszanych spraw Stowarzyszenie uznało za sprawy precedensowe, w których zamierza wesprzeć klientów w walce o ich prawa, tak aby poprzez nie doprowadzić do zmiany przepisów. Do spraw precedensowych, jakie trafiły do Stowarzyszenia, zaliczyć można: brak drogi odwoławczej od decyzji o odmowie podpisania umowy na rodzinę zawodową, nieuwzględniane przez ZUS lat pracy jako rodzina zastępcza zawodowa, kwestie stosowania kar cielesnych przez rodziny zastępcze czy negatywna opinia ośrodka pomocy społecznej rozstrzygająca merytorycznie sprawę o ustanowienie rodziny zastępczej.

W trakcie realizacji programu Stowarzyszenie nawiązało współpracę z wieloma organizacjami pozarządowymi zajmującymi się tematyką rodzinnych form opieki zastępczej. Są to m.in. Fundacja „Przyjaciółka”, Krajowy Ośrodek Adopcyjno – Opiekuńczy TPD w Warszawie, Towarzystwo „Nasz Dom”, Fundacja Rodzin Adopcyjnych. Współpraca ta polega na wzajemnym konsultowaniu problemów związanych z rodzicielstwem zastępczym, a także rozpowszechnianiu informacji o działalności ww. organizacji.

Została nawiązana także bliższa współpraca z Warszawskim Centrum Pomocy Rodzinie, efektem której będzie m.in. wydanie w 2007 r. praktycznego komentarza do przepisów o rodzinnych formach opieki zastępczej.

Skarga do Strasburga

Stowarzyszenie zaangażowało się również w sprawę stosowania przemocy względem małoletnich dzieci przebywających w placówce Socjalizacyjnej „Panda” w Kozienicach. Stowarzyszenie monitorowało przebieg sprawy karnej, a po jej umorzeniu zdecydowało się zaskarżyć zapadłe w niej rozstrzygnięcie do Europejskiego Trybunału Praw Człowieka w Strasburgu. W skardze Stowarzyszenie zarzuca władzom polskim naruszenie między innymi art. 3, 6, 8, 13 i 14 Europejskiej Konwencji Praw Człowieka. Podstawowym zarzutem jest przyzwolenie na stosowanie kar cielesnych względem małoletnich przebywających w placówkach. Pomimo iż fakt ten został udowodniony, prokurator nie uznał tego za naruszenie prawa. Kolejnym zarzutem był brak odpowiednich mechanizmów doboru personelu zatrudnianego w placówkach, jak również brak mechanizmów kontroli nad sprawowanymi standardami opieki. Nadto zarzucono postępowaniu szereg błędów proceduralnych, jak chodźmy nieprawidłowe przesłuchanie dzieci, niepowiadomienie o toczącym się postępowaniu rodziców małoletnich czy brak odpowiedniej reprezentacji interesów małoletnich. Skarga została wysłana do Strasburga z numerem 40550/06, 6 grudnia 2006 roku. Mamy nadzieję, że zwróci ona uwagę władz Polski na nieprawidłowości dotyczące funkcjonowania placówek socjalizacyjnych oraz na nagminne łamanie praw małoletnich do wolności od stosowania kar cielesnych.

Założenia do projektu ustawy o rodzinnej opiece zastępczej

W listopadzie i grudniu Stowarzyszenie w ramach współpracy z Departamentem ds. Kobiet, Rodziny i Przeciwdziałania Dyskryminacji Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej oraz Koalicją na rzecz Rodzinnej Opieki Zastępczej przygotowywało założenia do projektu ustawy o rodzinnych formach opieki zastępczej. W chwili obecnej założenia są w uzgodnieniach międzyresortowych. W lutym zostaną przedłożone na Komitecie Rady Ministrów. Do czerwca 2007 roku ma być gotowy projekt ustawy. Stowarzyszenie będzie brało czynny udział w przygotowaniu i konsultacjach tego projektu.

Uruchomienie telefonu interwencyjnego

Nowym projektem realizowanym od grudnia 2006 r., jest uruchomienie ogólnopolskiego telefonu interwencyjno – informacyjnego dla osób zainteresowanych zastępczym rodzicielstwem. Telefon o numerze 022 625-76-40 jest dostępny codziennie przez 5 godzin. W tym czasie dyżurują przy nim konsultanci. Poza

godzinami dyżurów na automatycznej sekretarce jest udzielona informacja o dostępnym telefonie komórkowym. Osoby dyżurujące przy telefonie udzielają informacji dotyczących rodzinnych form opieki zastępczej. W ramach innych projektów Stowarzyszenia w najważniejszych sprawach będą także udzielane porady, a w określonych sytuacjach podejmowane interwencje. Telefon jest finansowany ze środków Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej.

Udział w konferencjach i obecność w mediach

W dniu 15 grudnia 2006r. odbyła się ogólnopolska konferencja „Reforma systemu opieki zastępczej nad dziećmi. Rezultaty, oczekiwania, kierunki zmian”, zorganizowana przez Instytut Spraw Publicznych (ISP) przy współpracy Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. W trakcie konferencji przedstawiciele Stowarzyszenia brali udział w dyskusji panelowej i prezentowali założenia do ustawy o rodzinnych formach opieki zastępczej.

W związku ze sprawą placówki socjalizacyjnej „Panda” w Kozienicach przedstawiciel Stowarzyszenia dwukrotnie udzielał wywiadów dla mediów („Chwila dla Ciebie”, „Przekrój”). W tej chwili przygotowany jest przez tygodnik „Przekrój” większy materiał na temat losów dzieci pokrzywdzonych w tej sprawie.

*pracownice sekcji: Małgorzata Łojkowska, Agnieszka Kwaśniewska,
Małgorzata Pomarańska-Bielecka, Grażyna Starzyńska, Sabina Stasiak*

SEKCJA SPRAWIEDLIWOŚCI NAPRAWCZEJ

koordynatorka sekcji: Maria Niełacna

Szkoła Sprawiedliwości Naprawczej – I edycja

Szkoła Sprawiedliwości Naprawczej jest prowadzona przez Stowarzyszenie wspólnie z Instytutem Nauk Prawnych Polskiej Akademii Nauk. I edycja rozpoczęła się 22 lutego 2006 r., a zakończyła się 16 czerwca 2006 r. Do opieki merytorycznej nad zajęciami została powołana Rada Programowa Szkoły SN, której przewodniczącą została prof. Dobrochna Wójcik (INP PAN), a w jej skład weszli ponadto: dr Michał Fajst (WPiA UW, SIP), Dorota Rowicka (IPSiR UW) oraz Witold Klaus (INP PAN, SIP) jako sekretarz.

Do Szkoły SN zostało zakwalifikowanych 15 studentów z różnych wydziałów szkół wyższych, z kierunków humanistycznych takich jak: prawo, socjologia, pedagogika, resocjalizacja. Ponadto w seminariach i warsztatach brało udział dwóch funkcjonariuszy Służby Więziennej, w których Stowarzyszenie planowało efektywną współpracę na rzecz wprowadzania mediacji i sprawiedliwości naprawczej do jednostek penitencjarnych w okręgu warszawskim. Pomysł zaproszenia i zaangażowania więźniaków okazał się bardzo trafny.

Zajęcia organizowane były w trybie seminaryjnym, przez kolejne 14 tygodni. Każde zajęcia były poświęcone odrębnej tematyce z zakresu sprawiedliwości naprawczej w Polsce i na świecie, która była przedstawiana z punktu widzenia zarówno teoretyków jak i praktyków. Każde zajęcia prowadziła inna osoba – ekspert w danym temacie, m.in. dr Janina Waluk z Polskiego Centrum Mediacji, dr Agata Gójska ze Stowarzyszenia Mediatorów Rodzinnych, specjalizująca się w mediacjach rodzinnych, Rafał Cebula sędzia SR w Będzinie, doskonały praktyk z zakresu mediacji cywilnych, Aleksandra Winiarska, specjalizująca się w temacie negocjacji. W programie Szkoły SN zostały ponadto uwzględnione dwudniowe warsztaty dla studentów, podczas których mieli oni okazję pracować nad zagadnieniem mediacji oraz sesji sprawiedliwości naprawczej w sposób interaktywny. Warsztaty pozwoliły im nabyć niezbędne umiejętności komunikacyjne do pracy mediatora i zarządzającego konfliktem, a także doświadczyć sensu przywracania odpowiedniego znaczenia słowom w relacjach między ludźmi.

Jednym z warunków zaliczenia Szkoły SN było napisanie eseju na samodzielnie wybrany przez siebie temat z zakresu sprawiedliwości naprawczej pod kierunkiem i pomocą członka Rady Programowej Szkoły SN. Eseje, które powstały, odznaczały się zrozumieniem opisywanego tematu i za zgodą autorów niektóre z nich zostaną umieszczone na stronie internetowej Stowarzyszenia.

Informacja o naszej Szkole SN została także przesłana i umieszczona na stronie internetowej Restorative Justice Forum, organizacji zrzeszającej praktyków, teoretyków i pasjonatów sprawiedliwości naprawczej.

Współpraca ze Stowarzyszeniem PRYZMAT przy tworzeniu Zespołu mediatorów w Suwałkach

W ramach projektu „Zgoda buduje” sponsorowanego ze środków programu Phare 2003 „Wzmocnienie systemu wymiaru sprawiedliwości” oraz Ambasady Królestwa Niderlandów realizowanego przez Stowarzyszenie PRYZMAT we współpracy z naszym Stowarzyszeniem, grupa naszych trenerów – mediatorów przygotowała program szkoleniowo – warsztatowy, którego celem było profesjonalne

przygotowanie Zespołu mediatorów uprawnionych do prowadzenia mediacji w sprawach karnych, nieletnich oraz cywilnych, w tym także rodzinnych. W trakcie trzech trzydniowych zjazdów nasi trenerzy – mediatorzy szkolili przedstawicieli społeczności w Suwałkach, o różnych zawodach i doświadczeniach: kuratorów, pedagogów, strażników straży miejskiej, aplikantów sądowych, psychologów, wolontariuszy, chętnych i przekonanych do idei oraz praktyki mediacji.

Szkolenia były przeprowadzone interaktywnymi metodami pracy, dostarczały niezbędnej wiedzy oraz umiejętności z zakresy technik rozwiązywania konfliktów, negocjacji i mediacji. W ramach warsztatów uczestnicy brali udział w licznych symulacjach pracując na przykładach rzeczywistych konfliktów oraz mediacji, co podnosiło jakość i celowości szkolenia. Dodatkowo przez kolejne dwa weekendy zostały zorganizowane konsultacje indywidualne i grupowe dla uczestników szkoleń. Podczas prowadzonych konsultacji uczestnicy mogli dzielić się swoimi wątpliwościami z trenerami – mediatorami, precyzyjnie omawiać poruszone na szkoleniach tematy oraz otrzymywać precyzyjne informacje dotyczące przebiegu postępowania mediacyjnego, zarówno w sprawach karnych jak i cywilnych.

Przeprowadzona po zajęciach ewaluacja programu szkoleniowo – warsztatowego ujawniła, że zarówno zagadnienia poruszane i przekazane podczas wspólnych zajęć jak również część warsztatowa, w tym interaktywne metody pracy oraz symulacje, stanowią atut szkoleń prowadzonych przez Stowarzyszenie i cieszą się uznaniem.

Zwieńczeniem całego programu była konferencja w Suwałkach zorganizowana dla sędziów, prokuratorów, policjantów i innych służb społecznych, która głównie miała na celu promowanie stosowania przez nich mediacji m.in. w celu usprawnienia działania aparatu wymiaru sprawiedliwości oraz realizacji uprawnień obywateli, zwłaszcza tym, którzy są w konflikcie i potrzebują kompleksowego rozwiązania wspólnych problemów, a także ofiar przestępstw.

Porady prawne dla mediatorów

W okresie grudzień 2005 – listopad 2006 przy wsparciu Programu Edukacji Prawnej Fundacji im. Stefana Batorego, nasi prawnicy realizowali **projekt porad prawnych dla mediatorów**. W ramach projektu współpracowaliśmy także z Polskim Centrum Mediacji. Dzięki projektowi mediatorzy z całej Polski mogli kontaktować się (drogą elektroniczną, telefoniczną i osobiście w siedzibie SIP) z naszymi prawnikami oraz konsultować z nimi postanowienia ugód stron, co okazało się niezmiernie ważne dla oceny ich skuteczności prawnej, zwłaszcza w sprawach cywilnych.

Nasi prawnicy pomagali w redagowaniu ugody, aby była zgodna z prawem, a także jasno i prawidłowo sformułowana, w taki sposób, aby sędzia mógł ją zatwierdzić. Pomysł zrealizowanego programu zrodził się zwłaszcza w kontekście wprowadzenia nowych przepisów o mediacji cywilnej i trudności, jakie się mogły w związku z tym pojawić w praktyce mediatorów. Znaczna część mediatorów nie jest prawnikami, a ustawodawca postawił przed nimi obowiązek starannego działania, w tym także zagwarantowania, że przeprowadzona w jego obecności mediacja oraz zredagowana z jego pomocą ugoda będą uwzględniały przepisy prawa (cywilnego oraz karnego) i w ten sposób przyniosą skutki prawne, spodziewane przez strony. Mediatorzy potrzebują odpowiedniego wsparcia prawnego, aby poinformować Strony o skutkach prawnych zawartej przez nie ugody. Dlatego usługi prawnika i prowadzone przez niego konsultacje oraz porady spotkały się z dużym poparciem i pozytywną odpowiedzią środowiska mediatorów.

Chociaż projekt objął całą Polskę, większość pytań i próśb o konsultacje pochodziła z Warszawy lub innych większych miast, w których prężnie działają ośrodki mediacji. Niemniej jednak treść merytoryczna projektu (zakres pytań, ich szczegółowość, pokazujące nowe problemy i obszary badawcze instytucji mediacji) zgromadzona w czasie jego trwania niezwykle wzbogaciła wiedzę na temat praktyki i przepisów dotyczących mediacji w sprawach karnych i cywilnych, w tym zwłaszcza rodzinnych. Uwidoczniała również relacje między mediacją jako alternatywną metodą rozwiązywania konfliktów a organami wymiaru sprawiedliwości i celami, do których osiągnięcia dążą.

Część najciekawszych porad zostanie umieszczonych na stronie internetowej Stowarzyszenia. W ramach projektu powstały dwa artykuły dotyczące odpowiednio mediacji w sprawach rodzinnych oraz w sprawach karnych, które będą opublikowane w kwartalniku „Mediator”.

Realizowany przez nas projekt wyszedł naprzeciw potrzebom i oczekiwaniom zarówno środowiska mediatorów, jak również stron uczestniczących w mediacji, które miały gwarancje rzetelnego przeprowadzenia postępowania mediacyjnego, w tym poprawności skonstruowanej przez siebie ugody pozasądowej. Projekt sprzyjał także sędziom i prokuratorom, prowadzącym postępowania, którzy w jego trakcie posyłali sprawy do mediacji, w rezultacie której strony stawały się aktywnymi i świadomymi swoich uprawnień oraz obowiązków uczestnikami tych postępowań. Nawet jeśli do ugody nie doszło, strony były bardziej świadome, przygotowane i chętne do samodzielnego oraz szybkiego rozwiązania konfliktu, a w konsekwencji zawarcia porozumienia.

W trakcie całego projektu udzielono 218 porad, w tym z zakresu:

- prawa cywilnego – 100 porad,
- prawa rodzinnego – 49 porad,
- prawa karnego – 60 porad,
- prawa dla nieletnich – 9 porad.

Pomimo zakończenia projektu, a prawnicy naszego O-Środka nadal udzielają zainteresowanym mediatorom odpowiedzi drogą telefoniczną, elektroniczną i osobiście.

Pilotażowe zajęcia dla dzieci i młodzieży szkolnej w Legionowie

W maju 2006 r. w gimnazjum w Legionowie dwie mediatorki naszego Stowarzyszenia: Dorota Jaworska oraz Maria Niełacna na zaproszenie nauczycielki Beaty Narel, przeprowadziły zajęcia pilotażowe dla dwóch grup uczniów na temat mediacji i rozwiązywania konfliktów bez użycia przemocy.

Zajęcia były prowadzone technikami interaktywnymi przy dużym zaangażowaniu uczniów, którzy chętnie odgrywali scenki, rozwiązywali postawione im problemy, a także uczyli się współpracować ze sobą przy ich rozwiązywaniu. Efektem zajęć było przekazanie wiedzy i umiejętności niezbędnych w samodzielnym i dojrzałym radzeniu sobie z sytuacjami konfliktowymi, zainicjowanie konkursu „Mediacja na wesoło” i zmotywowanie szkolnej młodzieży do rozwijania nabytej wiedzy oraz zdolności podczas godzin wychowawczych.

„Powrót do domu – zastosowanie sprawiedliwości naprawczej w integracji społecznej nieletnich sprawców czynu karalnego”

Ze środków programu Phare 2003 „Wzmocnienie systemu wymiaru sprawiedliwości” braliśmy udział w projekcie prowadzonym przez Polskie Centrum Mediacji (PCM), mającym na celu wprowadzenie sesji naprawczych z udziałem nieletniego do zakładów poprawczych. W opracowaniu koncepcji z ramienia Stowarzyszenia brał udział Witold Klaus. Część szkoleniowo – warsztatową prowadziła Maria Niełacna we współpracy z mediatorami z PCM.

Projekt „Powrót do domu – zastosowanie sprawiedliwości naprawczej w integracji społecznej nieletnich sprawców czynu karalnego” był skierowany do nieletnich sprawców czynów karalnych przebywających w zakładach poprawczych, ośrodkach szkolno-wychowawczych lub podopiecznych kuratorów sądowych. W ramach projektu szkoliliśmy osoby pracujące z nieletnimi (wychowawców, psychologów, przedstawicieli powiatowych centrów pomocy rodzinie, kuratorów), przygotowując ich do udziału w sesjach sprawiedliwości naprawczej. Założeniem projektu był udział nieletnich w sesjach sprawiedliwości naprawczej, dzięki któremu mogli zrozumieć szkodę, jaką wyrządzili drugiej osobie lub swoim najbliższym i przejąć odpowiedzialność za kształtowanie swojej sytuacji po powrocie do społeczności i rodziny.

Ogromnym plusem opracowanej i sprawdzonej koncepcji jest to, że może być ona przeszczepiana na inne grupy zawodowe pracujące z młodzieżą, jak i na samą młodzież mającą trudności z adaptacją i relacjami społecznymi.

Działania na rzecz upowszechniania wiedzy o mediacji i jej wprowadzania

Stowarzyszenie nawiązało współpracę z przedstawicielami różnych grup zawodowych, które w większości należą do tzw. służb społecznych, zwłaszcza z kuratorami i policjantami. W minionym roku trwały przygotowania do wprowadzenia mediacji w praktyce policjantów jednostek Komendy Stołecznej Policji. Napisaliśmy projekt szkoleniowo – warsztatowy, którego celem jest m.in. edukacja funkcjonariuszy Policji w zakresie mediacji w sprawach karnych i w sprawach cywilnych, w tym rodzinnych. Z wcześniejszych rozmów z policjantami wynika, że na co dzień w swojej pracy spotykają się z różnymi konfliktami między członkami rodzin, sąsiadami, innymi członkami społeczności lokalnych. Konflikty te niekoniecznie muszą być rozwiązane środkami karnymi. Poza tym, mediacja jako alternatywna metoda rozwiązywania konfliktów, a także konstruktywna reakcja władzy publicznej na czyn, który może być uznany za przestępstwo, w postaci umożliwienia stronom konfliktu samodzielnego rozwiązania sporu, staje się międzynarodowym standardem i jednocześnie uprawnieniem jednostek. Prawo do mediacji jest wpisane w pouczenie o prawach i obowiązkach pokrzywdzonego i sprawcy przestępstwa, które policja przedstawia w każdym prowadzonym przez siebie postępowaniu.

Od kwietnia do grudnia członkowie sekcji prowadzili rozmowy z kierownictwem KSP na temat wykorzystania mediacji w praktyce policyjnej. Przyszły rok okaże się sprawdzianem dla obydwu stron dialogu.

Z podobną ofertą dotyczącą szkoleń i warsztatów z zakresu mediacji oraz innych form pozasądowych rozwiązywania konfliktów dotarliśmy w roku 2006 do kuratorów Sądów Rejonowych w Warszawie oraz w Wołominie. Często w swojej pracy z podopiecznymi skazanymi bądź rodzinami widzą oni potrzebę kompleksowej pomocy i opieki, między innymi także poprzez umożliwienie im udziału w mediacji. Nasi mediatorzy w okresie kwiecień – listopad 2006 r. odbyli kilka rozmów mających na celu zawiązanie ścisłej współpracy między Stowarzyszeniem oraz O-Środkiem Mediacji utworzonym przy SIP a kuratorami z wymienionych sądów. Przygotowali także dokładny zakres tematyczny szkoleń i opracowali wstępne scenariusze zajęć i warsztatów. W przyszłym roku nasi mediatorzy przystąpią do ich realizacji.

Działania te prowadzone są w ramach projektu „Prawo w działaniu” współfinansowanego ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich.

O-Środek Mediacji przy Stowarzyszeniu Interwencji Prawnej

W maju i czerwcu 2006 r. Stowarzyszenie zostało wpisane na listy organizacji uprawnionych do prowadzenia mediacji w sprawach karnych, cywilnych i nieletnich w obu sądach okręgowych, działających na terenie Warszawy. Pomimo sezonu wakacyjnego odnotowaliśmy swój pierwszy sukces – przeprowadziliśmy pierwszą mediację w sprawie nieletniego sprawcy czynu karalnego.

W ramach mediacji odbyły się dwa spotkania wstępne, odrębne z każdą ze stron oraz dwa spotkania mediacyjne „twarzą w twarz”. Pomimo niezawarcia ugody obydwie strony doszły do częściowego porozumienia, wyjaśniły przyczyny zdarzenia, sprawca przeprosił dwie pokrzywdzone.

Pod koniec roku Zespół mediatorów opracował zarys strategii rozwoju O-Środka mediacji, aby stał się bardziej znany i dostępny zarówno stronom mediacji – zwykłym obywatelom, jak i sądom, prokuratorom i innym służbom społecznym. Wydrukowaliśmy także ulotkę o mediacji w sprawach karnych i cywilnych dla obywateli, którzy szukają pomocy w rozwiązaniu konfliktów i problemów.

Udział w Międzynarodowej Konferencji COST

W dniach 22 – 24 listopada w Warszawie w Wyższej Szkole Zarządzania, miała miejsce konferencja międzynarodowa „Restorative Justice Research in Europe: Outcomes and Challenges”, będąca posumowaniem kilkuletniej pracy zespołu praktyków i teoretyków z państw europejskich zrzeszonych w inicjatywie COST Action 21. Konferencja była zorganizowana przez COST i Polskie Towarzystwo Kryminologiczne im. Prof. S. Batawii. Członkiem COST była Maria Niełacna.

pracownicy sekcji: Anna Fiszer-Nowacka, Dorota Jaworska, Witold Klaus, Agnieszka Kwaśniewska, Maria Niełacna, Paweł Waszkiewicz, Aleksandra Winiarska

SEKCJA „WOLNOŚĆ”

koordynatorka sekcji: Maria Niełacna

Ochrona praw i wolności człowieka. Interwencje w sprawach indywidualnych

W minionym roku podjęliśmy kilka interwencji w sprawach indywidualnych, w których istniało duże prawdopodobieństwo zagrożenia lub naruszenia praw i wolności człowieka. Występowaliśmy do władz publicznych z petycjami oraz wnioskami, w niektórych sprawach prowadziliśmy dialog w celu wyjaśnienia sytuacji prawnej danej osoby, przygotowaliśmy cztery opinie przyjaciela sądu. Nasze interwencje dotyczyły kwestii ułaskawienia, istnienia niebezpieczeństwa odebrania matce dzieci i umieszczenie ich w placówce, ryzyka oddania dziecka do adopcji pomimo braku przesłanek oraz wbrew zasadzie dobra dziecka, nieadekwatnej opieki medycznej nad młodocianym więźniem z zaburzeniami psychicznymi, aresztu zastosowanego wobec matki nowo narodzonego dziecka, skargi do Komitetu Zapobiegania Torturom.

Monitoring posiedzeń sądów penitencjarnych

Nasz zespół monitoringowy, złożony z pracowników naukowych z Wydziału Prawa i Administracji (dr Michał Fajst), Polskiej Akademii Nauk (Dagmara Woźniakowska) oraz Stowarzyszenia Interwencji Prawnej (Maria Niełacna), opracował koncepcję monitorowania posiedzeń sądów penitencjarnych, a zwłaszcza stosowania przez nich przesłanek warunkowego przedterminowego zwolnienia. Z rozmów przeprowadzonych ze skazanymi i funkcjonariuszami Służby Więziennej wynikało, że przesłanki te są różnie przez sędziów interpretowane i stosowane, często w sposób nie uwzględniający rzeczywistej sytuacji skazanego, jego potrzeb i uprawnień. W ramach projektu chcielibyśmy zbadać rzetelność stosowania przez sąd penitencjarny przepisów o warunkowym przedterminowym zwolnieniu skazanych, którzy odbywają karę pozbawienia wolności w jednostkach penitencjarnych należących do właściwości miejscowej wydziałów penitencjarnych sądów okręgowych dla Warszawy i Warszawy Pragi.

Z jednej strony monitoring pozwoliłby na ustalenie co kryje się pod pojęciem „pozytywnej prognozy”, która w świetle obowiązujących przepisów prawa jest niezbędną i decydującą przesłanką udzielenia bądź nieudzielenia wcześniejszego zwolnienia z zakładu karnego. Z drugiej strony planowaliśmy także przyrzeć się i poddać merytorycznej ocenie sposób stosowania prawa, jak i kultury posiedzenia (sposobu, w jaki komunikują się uczestnicy postępowania, zwłaszcza sposobu, w jaki sędzia wyjaśnia wnioskodawcy motywy postanowienia podjętego w jego sprawie) oraz sposób etycznego zachowania uczestników posiedzenia (adwokatów, kuratorów, sędziego, skazanego). Projekt będzie realizowany w zależności od przyznanych dotacji.

Monitoring działania ustawy o kompensacie państwowej, przysługującej ofiarom niektórych przestępstw umyślnych

Prowadzony jest on w ramach projektu „Kompensata dla ofiar przestępstw – prawo a praktyka” finansowanego ze środków Fundacji im. Stefana Batorego. Ustawa o kompensacie została uchwalona w dniu 7 lipca 2005 r. Do tej pory nie przeprowadzono żadnych badań na temat jej faktycznego stosowania; nie

przyglądano się, na ile spełnia ona założone cele i wyrównuje straty ofiary wywołane przestępstwem. Celem wprowadzenia ustawy było polepszenie prawnej i rzeczywistej sytuacji pokrzywdzonego. Do polskiego postępowania karnego wprowadzono szereg instytucji, które zrównują jego pozycję z pozycją sprawcy przestępstwa, a także pomagają realizować uprawnienia w zakresie aktywnego uczestnictwa w wymiarze sprawiedliwości i wpływania na własną sytuację faktyczną oraz procesową, również w zakresie uzyskania właściwej rekompensaty. Należy zauważyć, że przywołana ustawa w istotny sposób wypełnia lukę w polskim systemie prawnym i jednocześnie w systemie pomocy ofiarom przestępstw. Niemniej jednak jest to nowy instrument, a przez to nieznanym szerszej i uprawnionej grupie odbiorców (samym osobom pokrzywdzonym oraz ich rodzinom, osobom zajmującym się ich problemami, np. kuratorom, organizacjom działającym na rzecz ofiar przestępstw), a w konsekwencji dla nich niedostępny. Warto także podkreślić, że sama ustawa, nakładając wiele obowiązków i zadań na organy państwa (sądy oraz prokuraturę), nie reguluje, w jaki sposób będzie monitorowane udzielanie rekompensaty ofiarom, pozostawiając tę kwestię praktyce. W związku z tym Zespół badawczy naszego Stowarzyszenia, to jest Witold Klaus, Michał Fajst oraz Maria Niełaczną, pod opieką merytoryczną prof. Dobrochny Wójcik z Instytutu Nauk Prawnych PAN oraz z pomocą sędziego Sądu Rejonowego w Będzinie Rafała Cebuli, przygotowuje analizę prawną przepisów ustawy, ankietę badawczą i przeprowadzi badania akt zakończonych spraw sądowych w przedmiocie orzekania o kompensacie państwowej.

Koordinator projektu, Maria Niełaczną zwróciła się w listopadzie do Ministerstwa Sprawiedliwości z prośbą o nadesłanie danych statycznych, ile w minionym okresie czasu od chwili wejścia ustawy w życie, przeprowadzono postępowań, ile wypłacono kompensat i w jakiej wysokości. Otrzymane dane, jak również wymienione wcześniej działania pozwolą na kompleksowe monitorowanie praktyki orzekania w zakresie kompensaty państwowej dla ofiar niektórych przestępstw umyślnych z użyciem przemocy.

Realizacja projektu i zbadanie działania omawianej ustawy stają się o tyle ważna, że aktualnie opracowany jest projekt jej zmiany, a tryb sądowego przyznawania kompensat ma się zmienić na tryb administracyjny. Pozwoli to na porównanie jednego i drugiego systemu.

W ramach projektu, poza badaniami przygotowana będzie analiza prawna przepisów o kompensacie oraz wydany zostanie plakat informacyjny dla obywateli wyjaśniający sposoby i możliwości korzystania z tej formy pomocy dla ofiar przestępstw.

Porady prawne w Fundacji Sławek

W minionym roku nasz prawnik, Maria Niełaczną, pracował w Fundacji Sławek, która w ramach prowadzonej przez siebie poradni rodzinnej dostarcza fachowej i kompleksowej pomocy osobom skazanym, zwłaszcza tym, którzy przebywają lub przebywali w więzieniach i nie mogą liczyć na bezpłatną poradę. Fundacja pomaga także rodzinom osób skazanych.

Prawniki udziela porad osobiście w siedzibie Fundacji, listownie, drogą telefoniczną i elektroniczną. Zgodnie ze standardami udzielania porad SIP, pomaga w przygotowaniu odpowiednich pism i pośredniczy w załatwianiu spraw związanych z wyjaśnieniem i uregulowaniem sytuacji prawnej osoby skazanej.

Dzięki poradom i bezpośrednim kontaktom z osobami, których problemy niekiedy ocierają się o naruszenia ich osobistych praw i wolności, jest możliwe podejmowanie przez Stowarzyszenie interwencji w sprawach, w których okoliczności wskazują na ryzyko naruszenia lub na narażenie tych uprawnień.

Interwencje są podejmowane w postaci nawiązanego i prowadzonego następnie dialogu z władzami publicznymi, mającym na celu wyjaśnienie problematycznych kwestii (np. z władzami zakładu karnego), przygotowanie opinii prawnej przyjaciela sądu (*amicus curiae*), pomoc osobie w napisaniu skargi, wniosku, prośby. Dzięki tym bezpośrednim kontaktom pojawia się także możliwość prowadzenia litygacji strategicznych.

Działanie na rzecz obywateli

W minionym roku przygotowaliśmy i zaczęliśmy realizację projektu szkoleniowo – warsztatowego „**Prawo w działaniu**”, współfinansowanego ze środków Funduszu Inicjatyw Obywatelskich, który docelowo służy usprawnieniu poradnictwa i rzecznictwa obywatelskiego poprzez codzienną pracę służb społecznych, zwłaszcza Policji i kuratorów.

Dzięki projektowi funkcjonariusze Policji na obszarze działania KSP zostaną przeszkoleni z wybranych tematów prawa, w tym zwłaszcza praw i wolności człowieka, wywiązywania się z pozytywnych obowiązków oraz granic swoich uprawnień. Wiedza ta jest niezbędna w kontaktach z obywatelami i przynosi korzyści zarówno jednej jak i drugiej stronie. Funkcjonariusze naberą także wiedzę na temat technik postępowania w sytuacjach konfliktowych i umiejętności mediacyjne. W ten sposób będą lepiej przygotowani do kontaktów i pracy z osobami i grupami, które są szczególnie zagrożone wykluczeniem społecznym, a także zdobędą pewność co do granic władczej ingerencji.

W przyszłym roku Zespół naszych prawników przystąpi do realizacji szkoleń. W ramach programu od grudnia został uruchomiony Punkt konsultacyjny, do którego policjanci i kuratorzy mogą się zwracać z pytaniami prawnymi z zakresów tematycznych poruszanych na szkoleniu.

Udział w konferencjach

Członkowie sekcji „Wolność” w 2006 r. uczestniczyli w trzech konferencjach: „Dostęp do wymiaru sprawiedliwości – Równość broni w postępowaniach sądowych”, III Ogólnopolska konferencja „Pomoc dzieciom - ofiarom przestępstw” oraz „Ofiary zabójstw”.

pracownicy sekcji: Michał Fajst, Anna Fiszer-Nowacka, Witold Klaus, Maria Niełacznna, Dagmara Woźniakowska

SEKCJA EDUKACYJNA

koordynatorka sekcji: Dagmara Woźniakowska

Program „Wychowanie zamiast kary – reformacja wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich”

Program był realizowany wspólnie z partnerem rosyjskim, Stowarzyszeniem „Sudyebno-Pravovaya Reforma” („Reforma sądownictwa”) Jego celem było przybliżenie Rosjanom polskiego modelu wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich. Sponsorem projektu była Fundacja im. Stefana Batorego (Program „East-East”).

Pierwszym merytorycznym zadaniem projektu było napisanie opracowania pt. „Model polskiego postępowania w sprawach nieletnich”. Jego celem było przybliżenie partnerom rosyjskim polskich rozwiązań w tym zakresie. Opracowanie zostało napisane przez Dagmarę Woźniakowską i Witolda Klause.

Drugim komponentem projektu było zorganizowanie i przeprowadzenie wizyty studyjnej w Warszawie. Wzięło w niej udział sześć osób: działacze organizacji pozarządowych („Pieriekrostok” i „Sudyebno-Pravovaya Reforma”), psychologowie, prawnicy i sędzia. Goście wzięli udział w następujących spotkaniach: seminarium wprowadzającym, zawierającym opis systemu postępowania sądowego dla nieletnich w Polsce, wizycie w zakładzie poprawczym dla chłopców w Warszawie na Okęciu, wizycie w sądzie rejonowym – Wydziale Rodzinnym i dla Nieletnich, wizycie w Fundacji „Sławek”, wizycie w Fundacji „Dzieci Niczyje”, wizycie w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich (zespolu ds. rodziny), wizycie w zakładzie poprawczym dla dziewcząt w Warszawie Falenicy, wizycie w Biurze Kuratora Okręgowego – spotkanie z kuratorami rodzinnymi, wizycie w Komendzie Stołecznej Policji. Spotkanie z policjantami z działów prewencji i praw dziecka, wizycie w Polskim Centrum Mediacji, seminarium podsumowującym wizytę studyjną.

Trzecim zadaniem projektu była organizacja w Moskwie konferencji poświęconej różnym podejściom i modelom wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich w Rosji. Rosja jest państwem federalnym, które ma jedno wspólne prawo dla całej Federacji, ale prawo to jest różnie interpretowane w poszczególnych częściach Rosji. Dlatego właśnie w Rosji w ramach jednego systemu prawnego istnieją różne praktyki, modele i programy adresowane do nieletnich. Konferencja miała na celu danie praktykom wymiaru sprawiedliwości dla nieletnich pola do spotkania się i wymiany doświadczeń. W dniach 9-10 listopada 2006 r. w Moskwie miała miejsce międzynarodowa konferencja „Wymiar sprawiedliwości dla nieletnich – różne podejścia i modele”. Konferencja była zorganizowana przez Stowarzyszenie „Sudyebno-Pravovaya reforma” („Reforma Sądownictwa”) wraz ze Stowarzyszeniem Interwencji Prawnej z Polski oraz Centrum społeczno-psychologicznej adaptacji i rozwoju młodzieży „Pieriekrostok” („Skrzyżowanie”), działającym przy Moskiewskim Uniwersytecie Psychologiczno-Pedagogicznym. Konferencja była ogromnym sukcesem. Byliśmy pod wrażeniem poziomu dyskusji. Wspaniałym uczuciem było zobaczenie, że w Rosji, w ramach tego samego systemu prawnego, prowadzonych jest tyle dobrych, wartościowych, alternatywnych programów dla nieletnich. Dodatkową korzyścią płynącą ze zorganizowania tej konferencji była możliwość spotkania licznych osób z Rosji, które wierzą w mądry wymiar sprawiedliwości dla nieletnich, edukację zamiast kary i sprawiedliwość naprawczą. Nie tylko zresztą wierzą w te rzecz – wcielają je w życie.

Współpraca z Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT

W kwietniu 2006 r. Stowarzyszenie współpracowało przy realizowanym przez Centrum Aktywności Społecznej PRYZMAT projekcie „W cieniu Temidy”. Jego efektem było wydanie książki ze scenariuszami na temat praw osób nieletnich „Z Temidą na ty” i przeprowadzenie warsztatów edukacyjnych dla nauczycieli. Członkowie sekcji edukacyjnej byli współautorami podręcznika i trenerami na warsztatach.

W grudniu 2006 r. Michał Fajst i Dagmara Woźniakowska byli trenerami w czasie trzydniowych warsztatów edukacyjnych dla nauczycieli, które odbyły się w Gawrych-Rudzie pod Suwałkami.

pracownicy sekcji: Michał Fajst, Witold Klaus, Dagmara Woźniakowska